

Tjänsteutlåtande
Utfärdat 2023-08-16
Diarienummer N160-0568/21

Handläggare: Zenita Källner
zenita.kallner@aldrevardomsorg.goteborg.se

Återrapport av uppdrag gällande äldreomsorg på finska

Förslag till beslut

Äldre samt vård- och omsorgsnämnden:

1. godkänner återrapporteringen.
2. återtar uppdraget att genomföra beslutad åtgärd om att omvandla åtta svenskspråkiga lägenheter till åtta finskspråkiga lägenheter på Glöstorpshöjdens Vård- och omsorgsboende.

Sammanfattning

Den 23 februari 2021 § 66 gav äldre samt vård- och omsorgsnämnden förvaltningen ett uppdrag angående äldreomsorg på finska. Förvaltningen fick i uppdrag att göra en kartläggning av vårdbehovet på finska samt medarbetarnas kompetens avseende kunskaper i finska språket. Här ingick även uppdrag att utreda hur kompetensförsörjning avseende finskspråkiga medarbetare inom äldreomsorgen kan tryggas framåt.

Förvaltningen har återrapporterat uppdraget vid flera tillfällen, den 25 maj 2021, den 22 juni 2021 och senast den 21 juni 2022. Den senaste återrapporteringen redovisade en behovskartläggning av vårdbehovet på finska. Förvaltningen redovisade även konkreta förslag på hur tillgången till vård och omsorg på finska kan utvecklas genom att konvertera del av en svenskspråkig enhet till en finskspråkig enhet med somatisk inriktning på Glöstorpshöjdens Vård- och omsorgsboende.

Vidare beskrev förslaget hur man avser att arbeta med att matcha finskspråkiga arbetstagare med finskspråkiga hyresgäster. Arbetstagare som behärskar finska ska även få möjlighet att aktualisera sina kunskaper så att det passar vård- och omsorgsuppdraget.

Nämnden beslutade den 21 juni 2022 § 169 att ge förvaltningen i uppdrag att:

1. Genomföra föreslagna åtgärder avseende hur tillgången på vård- och omsorg på finska kan utvecklas
2. Återkomma till nämnden med tidplan avseende konvertering till fler finskspråkiga lägenheter med del för somatisk inriktning och del för demensinriktning
3. Återkomma med en plan för hur tillräcklig språkkompetens i finska kan säkerställas bland personalen

Denna återrapportering avser arbetet med att genomföra nämndens fattade beslut om att utöka antalet finskspråkiga lägenheter med somatisk inriktning.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Varje år får Göteborgs Stad som kommun tillhörande förvaltningsområdet för det finska språket statsbidrag. Dessa medel kan användas för att stärka utbildnings- och informationsinsatser samt utveckla metoder för att möta en ökad efterfrågan.

Vid återrapporteringen till nämnden den 21 juni 2022 gjordes bedömningen att en successiv omvandling av en svenskspråkig avdelning till finskspråkig inte skulle medföra större merkostnader.

I samband med planeringen inför genomförande av nämndens beslut har det framkommit ny information om att den successiva omvandlingen kommer innebära ökade kostnader för verksamheten. Det handlar om ökade kostnader för att anpassa fastigheten för att säkerställa att samtliga hyresgäster på den finsk- och svenskspråkiga enheten får tillgång till kök, matsal och vardagsrum samt ökade bemanningskostnader. De ökade bemanningskostnaderna handlar om att en mindre enhet med åtta lägenheter har svårare att lösa bemanningen. Enheten kommer kräva en högre bemanningsgrad på kvällar och helger jämfört med en större enhet med 16 lägenheter. Detta gäller både för den finskspråkiga och den svenskspråkiga enheten med åtta lägenheter vardera.

Fastighetens utformning gör att det inte är möjligt att dela upp ett våningsplan för att gå från en till två enheter. Delningen förutsätter att varje enhet har tillgång till egna gemensamma utrymmen som kök, matsal, vardagsrum och övriga verksamhetsutrymmen. Den möjligheten saknas då varje våningsplan har gemensamt kök, matsal, vardagsrum och övriga verksamhetsutrymmen. Fastighetens nuvarande utformning är inte funktionell och uppfyller inte målet med förändringen. För att undvika målkonflikter och säkerställa att den finskspråkiga och den svenskspråkiga enheten får förutsättningar att bedriva kvalitativ vård och omsorg krävs en omfattande ombyggnation för att möjliggöra två separata enheter på ett plan. Innan förstudien är genomförd är det i dagsläget svårt att beräkna hur stora kostnaderna blir för ombyggnation.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Sedan den 1 januari 2019 finns en förstärkt rätt att få äldreomsorg helt eller väsentligt på finska enligt lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. På uppdrag av kommunfullmäktige har Göteborgs Stads äldreboendeplan samordnat planeringsarbetet för behov av äldreboende¹ och korttidsvistelse där finskt äldreboende ingått. Sedan 2021 har uppdraget övergått till äldre samt vård- och omsorgsnämnden.

Enligt befolkningsstatistik från Statistiska centralbyrån (SCB)² bor de flesta första generationens sverigefinnar i Angered, Norra Hisingen och Lundby.

Inom förvaltningen finns idag två vård- och omsorgsboenden där äldreomsorg bedrivs på finska, Glöstorps höjdens Vård- och omsorgsboende samt Lövgärdets Vård- och omsorgsboende. Totalt finns 36 lägenheter för finstalande äldre med inriktning demens och somatik. Lövgärdets Vård- och omsorgsboende har totalt två finskspråkiga enheter. En enhet med åtta lägenheter med inriktning demenssjukdom samt en enhet med tolv

¹ Sedan 2021 kallas äldreboende för vård- och omsorgsboende i Göteborgs Stad

² Statistiska centralbyråns årliga befolkningsstatistik från den 31 december 2020

lägenheter med inriktning somatik. En av lägenheterna med somatisk inriktning har möjlighet till parboende. Totalt finns det 20 finskspråkiga lägenheter på Lövgärdets Vård- och omsorgsboende. Totalt finns det 64 lägenheter på Lövgärdets Vård- och omsorgsboende samt 24 korttidsplatser. På Glöstorpshöjdens Vård- och omsorgsboende finns en enhet, ett våningsplan, med 16 finskspråkiga lägenheter med inriktning demens. Totalt finns det 64 lägenheter på Glöstorpshöjdens vård- och omsorgsboende. Utöver detta finns ett finskt seniorboende, Akaciagården, med 47 lägenheter i Västra Gårdsten. Samtliga boendalternativ är geografiskt placerade i Angered och på Hisingen.

Grupper med personer av finländskt ursprung (sverigefinnar, finnar och finlandssvenskar) har i många fall rapporterat att de har sämre hälsa, levnadsvanor och livsvillkor än andra delar av Sveriges befolkning.³ Möjligheten att kunna göra sig förstådd och kommunicera på sitt nationella minoritetsspråk kan bidra till minskad oro hos individen. Äldre som drabbas av demens kan återgå till att endast kunna och förstå finska. Trots att de lärt sig svenska kan de anammande färdigheterna i ett senare tillägnat språk försvinna till följd av demenssjukdom. Utöver detta är språk, kultur och traditioner en viktig del av individens identitetsskapande, vilket också påverkar hälsa och välbefinnande.

Samverkan

Information har skett med de fackliga organisationerna på förvaltningsövergripande samverkansgrupp (FSG) den 20 september 2023.

³ Folkhälsomyndigheten. *Hur mår personer med finländskt ursprung? Delarbete inom Folkhälsomyndighetens uppdrag om Sveriges nationella minoriteter, 2019.*

Ärendet

Nämnden får ta del av förvaltningens återrapportering gällande uppdraget att omvandla åtta svenskspråkiga lägenheter till åtta finskspråkiga lägenheter med somatisk inriktning på Glöstorpshöjdens Vård- och omsorgsboende. Nämnden har att ta ställning till återrapporten och förslag om att återta uppdraget.

Beskrivning av ärendet

Den 23 februari 2021 § 66 gav äldre samt vård- och omsorgsnämnden förvaltningen ett uppdrag angående äldreomsorg på finska. Förvaltningen fick i uppdrag att göra en kartläggning av vårdbehovet på finska samt medarbetarnas kompetens avseende kunskaper i finska språket. Här ingick även uppdrag att utreda hur kompetensförsörjning avseende finskspråkiga medarbetare inom äldreomsorgen kan tryggas framåt. Förvaltningen återrapporterade uppdraget den 25 maj 2021. Ärendet blev bordlagt till den 22 juni 2021. Under nämndsammanträdet den 22 juni 2021 § 172 förklarades uppdraget inte fullgjort och förvaltningen fick i uppdrag att genomföra en ny behovskartläggning av vårdbehovet på finska. Förvaltningen fick även i uppdrag att ta fram konkreta kostnadsberäknade förslag på hur tillgången till vård och omsorg på finska kan utvecklas, utifrån det underlag som förvaltningen sammanställt. I detta skulle förslag ingå på vilka vårdavdelningar som skulle vara lämpliga att bli finskspråkiga, hur man avser att arbeta med att matcha finskspråkiga arbetstagare med finskspråkiga hyresgäster och hur arbetstagare som behärskar finska ska få möjligheter att aktualisera sina kunskaper så att de passar vård- och omsorgsuppdraget.

Uppdraget återrapporterades till nämnden den 21 juni 2022. Nämnden beslutade då att ge förvaltningen i uppdrag att:

1. genomföra föreslagna åtgärder avseende hur tillgången på vård- och omsorg på finska kan utvecklas.
2. återkomma till nämnden med tidplan avseende konvertering till fler finskspråkiga lägenheter dels för somatisk inriktning, dels för demensinriktning.
3. förvaltningen fick även i uppdrag att återkomma med en plan för hur tillräcklig språkkompetens i finska kan säkerställas bland personalen.

Vård och omsorgsboende med finskspråkig verksamhet

Inom förvaltningen finns två vård- och omsorgsboenden där äldreomsorg bedrivs på finska, Glöstorpshöjdens- och Lövgärdets Vård- och omsorgsboende. Totalt finns 36 lägenheter för finstalande äldre med inriktning demenssjukdom och somatik.

Lövgärdets Vård- och omsorgsboende har totalt 64 lägenheter med inriktning demenssjukdom och somatik. Utöver det finns det även 24 korttidsplatser i huset. Två enheter på Lövgärdets Vård- och omsorgsboende är finskspråkiga enheter. En enhet med åtta lägenheter med inriktning demens samt en enhet med tolv lägenheter med inriktning somatik. En av lägenheterna med somatisk inriktning har möjlighet till parboende. Totalt finns det 20 lägenheter för finskspråkiga på Lövgärdets Vård- och omsorgsboende. På Glöstorpshöjdens Vård- och omsorgsboende finns det 64 lägenheter med inriktning demens samt somatik. Varje våningsplan rymmer 16 lägenheter. Det finns ett finskspråkigt våningsplan med inriktning demens, det vill säga 16 lägenheter. Utöver detta finns ett finskt seniorboende, Akaciagården med 47 lägenheter i Västra Gårdsten. Samtliga boendeantern är geografiskt placerade i Angered och på Hisingen.

Denna återrapportering beskriver förvaltningens arbete med uppdraget att öka antalet finskspråkiga lägenheter tillsammans med nyttillkommen information.

Förvaltningens arbete med genomförande av uppdraget

Ett planeringsmöte genomfördes den 23 februari 2023 med representation av alla berörda verksamheter runt hyresgästen. Uppdraget planerades att genomföras under tre år med start hösten 2023 och tidplan för genomförande skulle återrapporteras till nämnden.

Under planeringsmötet utgick felaktig information om att 16 lägenheter, en hel enhet, skulle konverteras till finskspråkiga lägenheter.

Under vårens förberedelser inför genomförandet av uppdraget beslutades det att avdelningen vård- och omsorgsboende skulle ansvara för genomförande av förändringen i nära samverkan med berörda verksamheter, hyresgäster/närstående och medarbetare. Under april månad påbörjades planering inför genomförande av uppdraget med ansvariga chefer efter tidigare framtagna arbetsprocess inom avdelningen. Information lämnades till hyresgäster och medarbetare om kommande förändring under maj månad. Under maj månad, efter att hyresgäster med närstående och medarbetare fått inledande information, framkom felaktigheten i informationen gällande antalet lägenheter. Någonstans har den mänskliga faktorn bidragit till att nämndens beslut om att omvandla en halv enhet med åtta lägenheter med somatisk inriktning blivit en hel enhet med totalt 16 lägenheter.

Förändrade förutsättningar

Genomförandet av uppdraget blev pausat då planeringsförutsättningarna hade förändrats. Ytterligare information har tillkommit sedan nämnden fattade beslutet om förändringen den 21 juni 2022.

Fastighetens utformning medger tyvärr inte lösningen med att dela ett våningsplan från en enhet med 16 lägenheter till två enheter med åtta lägenheter. Varje våningsplan har totalt 16 lägenheter med kök, matsal och vardagsrum i mitten och åtta lägenheter på varje sida om de gemensamma utrymmena. Utöver detta finns andra verksamhetsutrymmen som exempelvis tvättstuga och administrativa utrymmen. Det saknas möjligheter att skapa flöden för att säkerställa att två enheter om åtta lägenheter vardera får tillgång till kök, matsal, vardagsrum och verksamhetsspecifika ytor utan målkonflikter. Det innebär att syftet med förändringen inte kan uppnås och att varken den finsktalande eller den svenskspråkiga målgruppen kan få sina behov tillgodosedda utan att exkludera någon målgrupp. En finskspråkig enhet behöver kunna möta målgruppen hyresgäster med exempelvis möjlighet att lyssna på finskspråkig TV och kunna utgå från målgruppen när det gäller teman för gemensam samvaro och matlagning.

För att möjliggöra genomförandet av nämndens uppdrag finns två möjliga alternativ. Ett alternativ är att genomföra en tillbyggnad av fastigheten och skapa gemensamma utrymmen för ytterligare en enhet på samma våningsplan. Det är i dagsläget svårt att beräkna kostnaderna för ombyggnation innan genomförd förstudie. Uppskattningsvis kan det dröja upp till tre år innan en sådan tillbyggnad är på plats. Utöver kostnaderna för ombyggnation behöver hänsyn tas till att bemanningskostnaderna kommer att öka då en mindre enhet har sämre förutsättningar att lösa bemanningsbehoven utifrån hyresgästernas behov. Det gäller främst bemanningen på kvällar och helger.

Det andra alternativet är att genomföra förändringen på hela våningsplanet. Att omvandla 16 lägenheter till finskspråkig enhet med inriktning somatik. Det skulle innebära att förvaltningen får tillgång till ytterligare åtta finskspråkiga lägenheter. Förändringen skulle

innebära att Glöstorpshöjdens Vård- och omsorgsboende skulle få totalt 32 finskspråkiga lägenheter med inriktningen demens och somatik. Halva boendet skulle vara finskspråkiga lägenheter. Detta alternativ behöver värderas utifrån målgruppens behov och efterfrågan tillsammans med risk för tomgångskostnader vid överkapacitet av antalet finskspråkiga lägenheter. Förvaltningen ser stora ekonomiska risker med detta alternativ eftersom alternativet innebär en överkapacitet av finskspråkiga lägenheter. Det finns en risk att lägenheterna blir svåra att belägga när behovet minskar över tid.

Uppdaterad kösituation

Tabellen nedan är en ögonblicksbild av kösituationen den 23 augusti 2023:

Somatik		Demens	
Från bostad/korttid:	Byte:	Från bostad/korttid:	Byte:
3 personer Varav 1 person har fått erbjudande två gånger och tackat nej. 1 person har fått erbjudande till den enheten som skulle ställas om och valt att avvakta etablering. En står fortfarande i kö.	4 personer Varav 3 personer har fått erbjudande men vill stå kvar på byteslistan. 1 person har tackat nej tre gånger. 2 personer har tackat nej till den enhet som skulle ställas om.	5 personer Varav ingen har fått erbjudande med finsk inriktning. En person har fått annat erbjudande. Den person som väntat längst har beslut från den 7 mars 2023.	11 personer 4 personer har fått erbjudande men tackat nej och vill stå kvar på byteslistan.
Totalt: 7 personer		Totalt: 16 personer	

Totalt åtta personer med beslut om vård- och omsorgsboende står i kö till finskspråkiga lägenheter på vård- och omsorgsboende. Tre personer till somatisk inriktning och fem personer till inriktning demenssjukdom.

På listan för byte till finskspråkiga lägenheter finns totalt 15 personer till inriktning somatik och demenssjukdom. Dessa personer har idag ett annat vård- och omsorgsboende. Inom denna grupp har totalt sju personer fått erbjudande som de valt att tacka nej till och ändå stå kvar i kö för byte av lägenhet.

Lediga, erbjudna och belagda lägenheter under 2023

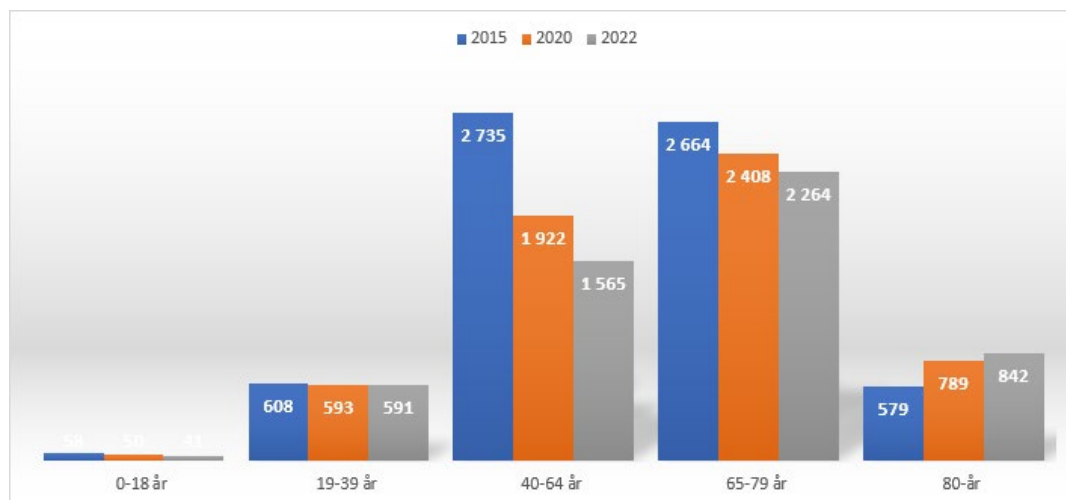
Hitintills under året har totalt nio finskspråkiga lägenheter blivit lediga och erbjudits till nya hyresgäster på Lövgårdets- och Glöstorpshöjdens Vård- och omsorgsboende. Utöver detta har två hyresgäster blivit erbjuda lägenheter till den svenskspråkiga enhet som skulle konverteras till finskspråkig enhet med somatisk inriktning. Antalet finskspråkiga lägenheter förmedlas kontinuerligt under året, så snart lediga lägenheter tillkommer.

Lövgärdets vård- och omsorgsboende		Glöstorpshöjdens vård- och omsorgsboende	
demens	somatik	demens	somatik
1 person	2 personer	6 personer	2 personer Dessa personer fick erbjudande till enheten som skulle konverteras till finskspråkiga lägenheter.
Totalt: 3 personer		Totalt: 8 personer	

Tabellen visar hur fördelningen av lediga finskspråkiga lägenheter sett ut hitintills under året.

Uppdaterad befolkningsstatistik

Den senaste befolkningsstatistiken från 2022 ger stöd för att behovet av finskspråkigt vård- och omsorgsboende kommer att minska över tid. Tabellen nedan visar att antalet personer som är födda i Finland redan minskar i Göteborg. Undantaget är gruppen äldre-äldre, det vill säga personer över 80 år. Utifrån detta är bedömningen att efterfrågan av vård- och omsorgsboende på finska kommer att minska generellt, även om gruppen äldre-äldre med personer över 80 år ökar.

Då Göteborgs Stad är ett finskt förvaltningsområde har målgruppen personer av finländskt ursprung (sverigefinnar, finnar och finlandssvenskar) rätt att åberopa rättigheten med finsk vård- och omsorg. Inom förvaltningen pågår ett arbete att utifrån 10-årsplanen att möta göteborgares behov av vård- och omsorg på fler sätt än att erbjuda lägenhet på vård- och omsorgsboende. Som finskt förvaltningsområde ska förvaltningen möta målgruppens behov på finska. Förvaltningen kan möta den enskildes behov på finska på annat sätt än enbart vård- och omsorgsboende på finska. Exempelvis kan andra insatser vara aktuella som även kan komma att fördröja behovet av plats på vård- och omsorgsboende.

Förvaltningens bedömning

Förvaltningen gör en ny bedömningen utifrån uppdaterad och nytillkommen information. Bedömningen är att behovet av fler lägenheter för personer med finsk bakgrund inte finns. Om nämnden väljer att genomföra uppdraget enligt tidigare beslut ser förvaltningen stora risker för ökade kostnader utifrån ombyggnation, bemanning och tomgångskostnader. Ett genomförande av tidigare beslutat uppdrag riskerar att leda till överkapacitet av finskspråkiga lägenheter. Utifrån den senaste befolkningsstatistiken från 2022 finns stöd för att behovet av finskspråkigt vård- och omsorgboende kommer att minska över tid. Förvaltningens pågående arbete utifrån 10-årsplanen kommer att ta fram olika insatser för att möta målgruppens behov och här ingår gruppen personer av finländskt ursprung (sverigefinnar, finnar och finlandssvenskar). Det är av stor vikt att säkerställa att varje individ kan få efterfrågat stöd på finska och därmed fortsätta åtgärderna med att utveckla metoder och stärka språkkompetensen på finska.

Äldre samt vård- och omsorgsförvaltningen

Tina Isaksson
Avdelningschef

Babbs Edberg
Förvaltningsdirektör